

PÉCEL TÖRTÉNELMÉVEL FOGLALKOZÓ KÖNYVEK

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI:

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/egyház/szervezet/vállalkozás) neve: Települési Értéktár Bizottság, POLGÁRMESTERI HIVATAL, 2119 Pécel, Kossuth tér 1. +36 (28) 662 007, ertektar@pecel.hu

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai

Név: Települési Értéktár Bizottság, Pécel, Heltai Miklós elnök

Levelezési cím: 2119 Pécel, Korányi u.14.

Telefonszám: +36 (28) 788 940

E-mail cím: heltai.miklos@digikabel.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI:

1. A nemzeti érték megnevezése: a Pécel történetével foglalkozó általános és helytörténeti művek adattára.

2. Fellelhetőségének pontos helye: a felterjesztő Heltai Miklós magángyűjteménye.

3. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik: települési értéktár.

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Galgóczy Károly Péczel község leírása régi és újkori ismertetése a magyar nemzetnek az 1896-dik ezredéves ünnepe alkalmából. Kiadja a Péczeli Ev. ref. Egyház Közönsége, Péczel Község Támogatásával. Budapest, nyomtatott Engelmann Mór nyomdájában, 1896.

A község földrajzi leírása után nevének (Pécel) etimológiájával foglalkozik, majd a Fáy, Ráday és Szemere családok történetét mutatja be. A XIX. század végi Pécel közigazgatásának, népességének, birtokviszonyainak, utcáinak, épületeinek, egyházainak, közoktatásának bemutatása fontos adattár. Legrészletesebben a református egyházközség korabeli történetét mutatja be.

A VÁRMEGYÉK ORSZÁGOS CÍMTÁRA

PEST-PILIS-SOLT-KISKUN VÁRMEGYE ÁLTALÁNOS ISMERTETŐJE ÉS CÍMTÁRA, ÖTÖDIK KÖTET. KIADJA: A VÁRMEGYEI TISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE. Budapest, 1931. In.: Pécel, 89.p.- 95.p.

A község történetének rövid ismertetése (források megjelölése nélkül) után a következő címszavak szerint ad áttekintést Pécelről: általános adatok (lakosság száma, területe, vasút, posta); hatóságok, intézmények; egyházak, iskolák; közegészségügy; sajtó; egyesületek; pénzintézetek, szövetkezetek és iparvállalatok. Utána: betűsoros címtár az adott időpontban működő iparosokról, kereskedőkről.

MAGYAR VÁROSOK ÉS VÁRMEGYÉK MONOGRÁFIÁJA, RÁKOSPALOTA ÉS RÁKOSVIDÉK, szerk: Zsemley Oszkár, kiadja : A magyar városok monográfiája kiadóhivatala, Budapest, 1938. In: Pécel 274-281.p. Történetének áttekintése, hivatkozik Márton József régész, Barthas Judár és Kurucz György történelmi atlaszára, további forrásokat nem jelöl.

Áttekintést ad az egyházak történetéről, a demográfiai adatokról, a külterületekről, irodalmi, néprajzi vonatkozásokról.

Zsindely Endre: A péceli Ráday-kastély, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1959., Műemlékeink sorozat.

Pontos, tudományos műemléki leírás a kastélyról.

A péceli Ráday kastély története, Műemlékek Állami Gondnoksága, Budapest, é.n.

Horváth Lajos: Pécel - útikönyv (Varga Mihály hagyatékának felhasználásával összeállította Horváth Lajos), Pécel, Nagyközségi Tanács, 1990.

Kompiláció a korábban felsorolt munkákból.

Koós Judith: Ráday Gedeon könyv- és műgyűjteménye a XVIII. században, Petőfi Múzeum, Aszód, 1994.

Pontos leírás a tárgyról, Pécelhez Ráday Gedeon személye kapcsolja.

Varga Mihály: Pécel története, Pécel, 2000.

Varga Mihály könyve a szerző sok évtizedes helytörténeti gyűjtőmunkájának dokumentuma, voltaképpen forrásgyűjtemény Pécel történetének tanulmányozásához. Az eredeti forrásokat: okleveleket, jegyzőkönyveket, hírlapi cikkeket a kötet többnyire teljes terjedelemben, néhány esetben szemelvényesen közli. Külön értéket reprezentál a két utolsó fejezet, a IX.: Pécel és a magyar irodalom és a X.: Pécel babérleveles adattára, ez utóbbi néhány, Pécelen egykor élt író, költő, tudós rövid életrajzát tartalmazza. A kötet 2000-ben, mint címlap túlololdalán olvasható: „...a keresztyén államiság 1000. évfordulójára” jelent meg. Varga Mihály gyűjteményében a könyvben található források, dokumentumok jó része eredetiben is megtalálható volt, ennek holléte azonban jelenleg nem ismeretes, nagy szerencse tehát, hogy a műben zömük megvan.

Juhász Jenőné: A péceli iskolák története, Egymást Segítő Egyesület, Pécel, 2003.

Juhász Jenőné Kovács Ilonka tősgyökeres péceli református család sarja, aki, mint könyve előszavában írja, 1932-től Pécelen járt óvodába, majd a református elemibe, végül szintén Pécelen a polgári iskolába. A tanítóképző elvégzése után itt kezdte pedagógus munkáját, több mint négy évtizedig volt a Szemere Pál Általános Iskola közmegebecsülésnek örvendő tanítója, később igazgatóhelyettese és főként: generációk nevelője.

A péceli iskolák története című műve először a helyi Egymást Segítő Egyesület (ESE) havi lapjában folytatásokban jelent meg, majd az ESE Honismereti Körének gondozásában füzetalakban is megjelent 1994-ben. Bővített második kiadása: Egymást Segítő Egyesület, Pécel, 2003.

A szerző tanulmányozott minden rendelkezésre álló forrást, elsősorban a Szemere Pál Általános Iskolában megmaradt régi anyakönyveket, haladási és előmeneteli naplókat, továbbá a helytörténeti munkák (Galgóczy Károly: Péczel község leírása, Bp., 1896.; Varga Mihály: Pécel története, Pécel, 2000.) vonatkozó részeit. Rendelkezésre álltak ezen kívül a Szemere Pál Általános Iskola 1948 utáni működésének hivatalos dokumentumai és végül, de nem utolsósorban saját pedagógus életpályájának gazdag tapasztalatai, dokumentumai.

Vizsgálódása kiterjed valamennyi vallásfelekezet (katolikus, református, evangélikus, izraelita) iskoláinak történetére, az állami oktatásügyre (polgári iskola), a Szent Erzsébet gyermekotthonra.

Az 1948 utáni iskolaügyi fejleményekre csak utal, de ennek a korszaknak teljes körű, máig húzódó teljes bemutatása munkájának nem volt célja, ennek megírása a mostani pedagógus nemzedék feladata lesz.

Juhász Jenőné iskolatörténete a valóban gyermekközpontú pedagógia bemutatására törekszik. Ez a pedagógia nem lát ellentétet gyermekszeretet és követelmények állítása között, s a szükséges lexikális anyag elsajátításában nem gépies „magoltatást” lát, hanem a gondolkodó tanulás előiskoláját.

Berecz Ágnes – Lángi József: Aranyidők a péceli Ráday-kastélyban, Műemlékek Állami Gondnoksága, Budapest, 2003.

A szépen illusztrált munka a legkiválóbb tudományos feldolgozása a Ráday-kastély történetének és a magyar művelődéstörténet hozzá kapcsolódó egyik igen jelentős korszakának. Külön értéke a műnek az életmód- és irodalomtörténeti szempontok érvényesítése.

Tartalmáról áttekintést ad a könyv tartalomjegyzéke:

Berecz Ágnes: Középnemesi barokk életmód a Ráday-család levelezése alapján (1750-1779),

Lángi József: A péceli Ráday-kastély falképei,

Berecz Ágnes: Képes beszéd a falakon,

Válogatott bibliográfia.

Tóth Máté Miklós: A szabadság nótáriusa. Regény Ráday Pál életéről, Írماغ Könyvek, 2005., Pécel Város Önkormányzatának támogatásával, szerk.: Szokolay Zoltán.

Juhász József: Átkelő Pécelen, Juhász József, Pécel, 2010.

A szerző összefoglalója művéről: Ebben a könyvben Pécel város több ezer éves múltját sűrítettem össze. A mai város bemutatása közben szeretném bevonni a tisztelt olvasót a város múltjának felfedezésébe. Míg végigjárjuk Pécel minden pontját, felvillan egy-egy ottani történelmi és turisztikai érdekesség is.

Jelen írásom néhány, sokak számára eddig ismert és ismeretlen határnevek lehetséges névkeletkezésének körülményeire is kitér. Ám a könyv jelentős tartalmi része mégis a mai állapotokról, majd a Pécel helynév és egyes határnevek keletkezésének körülményeiről szól.

Juhász József: Pécel város kis monográfiája, Juhász József, Pécel, 2012.

A szerző összefoglalója művéről: A könyv bemutatja Pécel városának történetét, és az első emberektől a középkorig előforduló régészeti leletek helyét. Az egyes péceli területek kialakulásának körülményeit is felvázolja, valamint bemutatja néhány határnév és magának Pécelnek a néveredetét is. Természetesen a mai állapotokkal is találkozhatunk .

A PÉCELI KISKASTÉLYOS VILÁG

Rádayak, Szemere, Kölcsey

200 éves a Felelet a Mondolatra (Antimondolat) vitairat

Szerkesztette: Balázs Géza.

Budapest, 2016., Magyar Szemiotikai Társaság – IKU – Inter Nonprofit kft.

Tanulmánykötet a Felelet a Mondolatra megjelenésének 200. évfordulója alkalmából.

A mű tartalomjegyzéke híven tükrözi Pécel tizennyolcadik századi kultúrtörténeti jelentőségét, a Deme Lászlóról szóló tanulmány a magyar tudományosság egy későbbi jelentős alakjának péceli kötődését mutatja be.

Tartalomjegyzék:

Balázs Géza: Pécel, a második Széphalom. Előszó az elfeledett nyelvészekhez,

Kováts Dániel: A Mondolat – Felelet a Mondolatra vita – Széphalomból nézve,

Sebő József: Veszprém a nyelvújítás ellen?,

Minya Károly: Sikertelen szóalkotások a Mondolatban,

Balázs Géza: Kölcsey, Szemere és a nyelvújítás,

Hujber Szabolcs. A Felelet a Mondolatra Kölcsey és Szemere leveleinek tükrében,

Fráter Zoltán: Erotika, szerelem, barátság – Érzelmek Kölcsey és Szemere Pál írásaiban,

Fűzfa Balázs: Idegenként otthon,

Holló Szilvia Andrea: A magyar nyelvű színhátság és a Rádayak,

Pomozsi Péter: nyelvtervezés nálunk és más nemzeteknél - Kazinczy időszerűsége a nyelvújítási röpiratok fényében,

Büky László: Emlékezés Deme Lászlóra,

Felelet a Mondolatra. Irodalmi összeállítás 15 jelenetben, összeállította Balázs Géza.

Dr. Péczely Péter: Pecheli -Péceli – Péczely család története

NAGY-BARANYI KATALIN: A JEZSUITA SZAKKÉPZÉS MÚLTJA ÉS JELENE

A 2009-ben készült szakdolgozat több értékes információt tartalmaz a Jézus Szíve Népleányai Társaság háziasszonyképző intézetének történetéről, a Pécelen működő intézmény képzéseiről. Rendkívül hasznos és értékes a tanulmány mellékletében közölt fotó gyűjtemény.

NAGY-BARANYI KATALIN: A MAGYARORSZÁGI MEZŐGAZDASÁGI OKTATÁS TÖRTÉNETE A FÁY ANDRÁS SZAKKÖZÉPISKOLA TÖRTÉNETÉNEK TÜKRÉBEN

2008-ban készült dolgozat, ami a Jézus Szíve Népleányai Társaság történetén túl a Fáy András Szakközépiskola történetének bemutatásával, valamint a Fáy család történetének bemutatásával járul hozzá a helytörténeti ismeretek bővítéséhez.

Zsedényi Aladár: Vörös cserepek

Az 1926-ban kiadott könyv részletesen mutatja be a Tanácsköztársaság idején Pécelen történt eseményeket.

Fáy István visszaemlékezései, hanganyag

Fáy Ferenc költő Kanadába emigrált testvére magnószalagra rögzítette visszaemlékezéseit. A több CD-n található gyűjtemény a péceli könyvtárban is megtalálható. Csontos Tamásné több részletét az ESE Híradóban is közölte.

Pécel folyóirat

1904-1910 valamint 1924-1930 között rendszeresen megjelenő közéleti lap. Néhány szám a péceli könyvtárban is elérhető, az Országos Széchényi Könyvtárban mikrofilmen olvasható (egy-két szám hiányzik).

Új Pécel

Az OSZK könyvtárából kikérhető kevés példányszámban megjelenő folyóirat (1935-1937)

Mikola Anna: Pécel honismertető leírása

1932-ben készült szakdolgozat (Polgáriskolai Tanárképző Főiskola Földrajz szak) a település általános leírása, statisztikákban gazdag tanulmány.

Historia Domus – A péceli Római Katolikus Egyházközség története

A péceli római katolikus egyház története, lelkészek korabeli feljegyzései, naplói.

Bory István: Pécel története

Kéziratban töredékekben elérhető 1920-as években készült helytörténeti írás.

Forgács Gyulától Deme Lászlóig: dokumentumok a péceli református egyházközség 20. századi történetéhez

A péceli református közösség történetéről szóló gyűjtemény, visszaemlékezések.

Megyery Károly: Pécel monográfiája 1935-ből (in.: Falurajzok – Faluszociográfiai dolgozatok a 30-as évekből)

Rövid szociográfia a 30-as évek Péceléről.

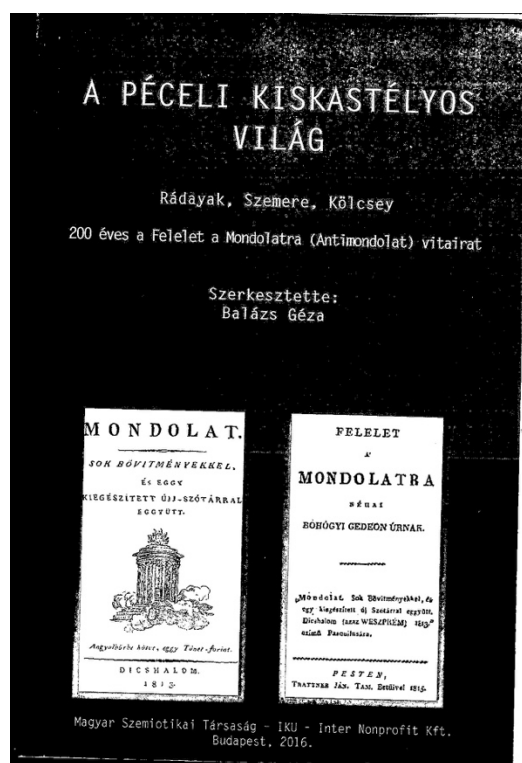
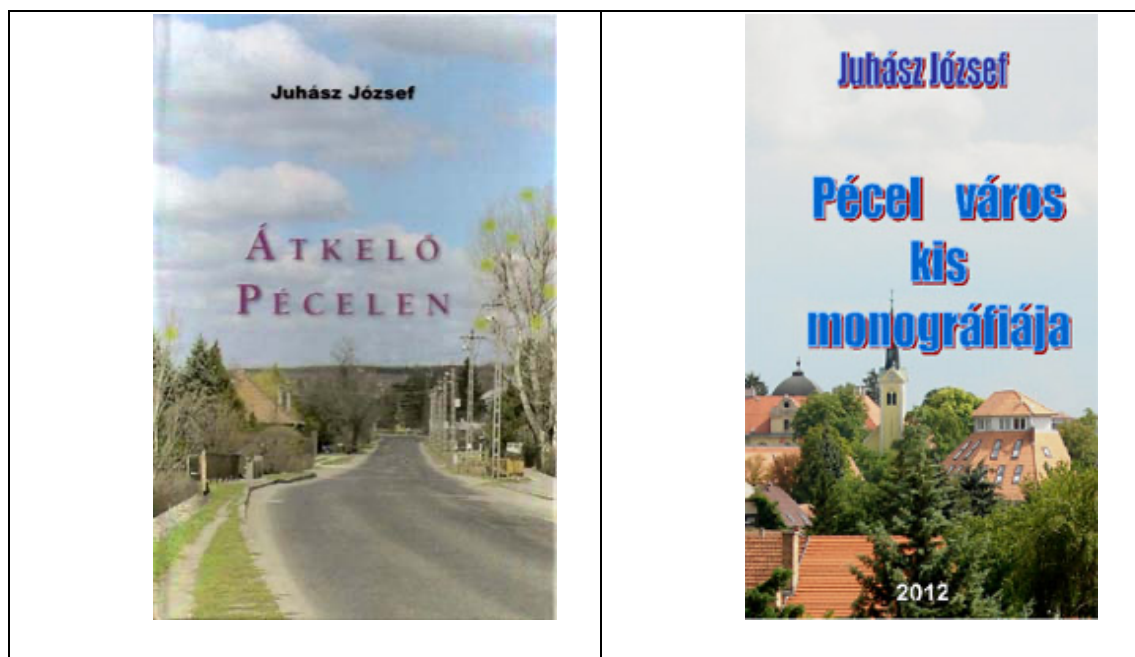
5. Indoklás az értéktárba történő felvételre: a helytörténet és általános történelmi adattár segítheti a további helytörténeti kutatásokat, idegenforgalmi kiadványok, ismertetőik készítését.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Lásd az előterjesztés 4. pontját.

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja.

2. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Pécel, 2017.02.07.

Heltai Miklós
javaslattevő aláírása

